

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Deres ref: 24/2430- **Vår ref:** 2024/56367 **Arkivkode:** 1.13.1 **Dato:** 28.10.2024

Høringssvar NOU 2024: 13 Lov og frihet - Negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold og ufrivillig utenlandsopphold – juridiske problemstillinger og forslag til regelverksendringer

Innledning

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) viser til høringsbrev av 28. juni 2024, med høringsfrist 28. oktober 2024. Direktoratet (Bufdir) og regionene i Bufetat, inngir felles høringssvar. For enkelhets skyld brukes benevnelsen Bufdir i høringssvaret.

Bufdir deler utvalgets syn på at rettsikkerheten til barn og unge utsatt for negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold, ufrivillig utenlandsopphold og menneskehandel bør styrkes.

Vi vurderer at utredningen gir et godt grunnlag for gode diskusjoner av hvordan vi best mulig kan sikre rettsikkerheten til barn som står i fare for eller blir utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold ufrivillig utenlandsopphold eller menneskehandel.

Vi støtter flere av de foreslåtte lovendringene, men vil samtidig peke på at det er behov for å styrke kompetansen hos flere aktører på disse områdene.

Det er viktig at endringer i lovverket ikke utformes på en måte som bidrar til å befeste, forsterke eller reproducere fordommer og stereotyper om enkelte samfunnsgrupper som for eksempel er basert på minoritetsbakgrunn, landtilhørighet, kultur og religion. Bestemmelser som i hovedsak berører bestemte samfunnsgrupper eller en minoritet, må ikke utformes slik at de utelukker grupper fra majoritetssamfunnet (norske miljøer). Negativ sosial kontroll er ikke begrenset til bestemte samfunnsgrupper og samfunnsområder.

Forslagene til endringer i barnevernsloven vil gi barnevernstjenesten utvidet myndighet i saker som blant annet omhandler negativ sosial kontroll og skadelige utenlandsopphold. Det er viktig å være oppmerksom på fremheve at tilliten til barnevernstjenesten er lavere blant en del familier med minoritetsbakgrunn enn i majoritetsbefolkningen, og at det i enkelte mindre miljøer er en sterk frykt for barnevernet. Det er derfor

avgjørende at beslutningene som danner grunnlag for tiltakene er solid forankret i kunnskapsbaserte vurderinger, og at barnevernstjenesten er bevisst på denne utfordringen for å komme i posisjon som hjelpeinstans for disse familiene.

Bufdir anser at kommunenes forebyggende arbeid for å hindre at barn og unge blir utsatt for negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold, ufrivillig utenlandsopphold og menneskehandel er av stor betydning, og dette bør framheves. I denne sammenheng ønsker Bufdir å trekke frem etatssamarbeidet som omfatter 13 statlige etater. De har blant annet i oppdrag å se på kommunenes forebyggende ansvar for oppvekstfeltet. Dette arbeidet handler om å bygge gode oppvekstvilkår og fremme beskyttelsesfaktorer, og skal kartlegge både kommunenes forebyggende plikter gjennom regelverk, og kommunenes forståelse av disse.

Merknader til konkrete delene og kapitlene

Til del II – Straff

Bufdir ønsker å fremheve enkelte forslag under del 2 «Straff» i utredningen, som vi mener vil styrke det strafferettslige rettsvernet for de utsatte.

Vi støtter forslaget om å tydeliggjøre vernet mot psykisk vold og negativ sosial kontroll i allerede eksisterende straffebestemmelser (kap. 7 i utredningen). Ettersom psykiske krenkelser kan inngå i et mishandlingsregime, er det viktig at denne type krenkelser også fremkommer av ordlyden/presiseres i straffebestemmelsen om mishandling i nære relasjoner. Videre støtter Bufdir å synliggjøre kontrollerende og nedverdiggende atferd i straffeloven (kap. 7 i utredning). Bufdir støtter også utvidelsen av personkretsen som omfattes av mishandlingslovgivningen (kap. 8 i utredningen).

Vi støtter forslaget om en egen straffebestemmelse for barneekteskap, og at bestemmelsen også omfatter situasjoner der barn lever i et ekteskapsliknende forhold. Vi deler utvalgets syn om at bestemmelsen også bør omfatte barn mellom 16 og 18 år, samt at strafferammen for barneekteskap bør skjerpes (kap. 12 i utredningen).

Utvalget foreslår også et nytt straffebud om skadelige utenlandsopphold for barn (kap. 14 i utredningen). Bufdir støtter dette forslaget. Dersom et barn oppholder seg i utlandet i utilfredsstillende omsorgssituasjon er det få tiltak norske myndigheter kan iverksette for å bistå barnet. Norske myndigheter kan sende bekymringsmelding til oppholdslandet og be de vurdere omsorgssituasjonen og behovet for beskyttelsestiltak. Etter vår erfaring, i rollen som sentralmyndighet og arbeidet med beskyttelse av barn på tvers av landegrenser, er den bistanden barnet mottar når det sendes bekymringsmelding til barnets oppholdsland, blant annet avhengig av lokale myndigheters holdninger til barns rettigheter. At en strafferettslig reaksjon kan iverksettes fra norske myndigheter uavhengig av oppholdslandets syn på eller oppfølging av barns rett til omsorg, vil styrke barnas rettssikkerhet. Et straffebud om skadelig utenlandsopphold kan også virke forebyggende. Foreldre blir bevisste de potensielle konsekvensene ved å sende barna på slike utenlandsopphold. Samtidig kan et straffebud, i de tilfeller foreldrene ikke lar seg motivere til selv å bringe barnet tilbake til Norge, fungere som et pressmiddel for å få dem til å hente barnet hjem.

Til kap. 13 Tvangsekteskap som organisert kriminalitet og menneskehandel

Endringer i straffeloven §§ 257 og 258, samt straffeprosessloven § 239.

Bufdir støtter utvalgets forslag om en tilføyelse i straffeloven § 257 første ledd, ny bokstav e, slik at tvangsekteskap og barneekteskap kan anses som utnyttelsesformål ved menneskehandel.

I forbindelse med en utvidelse av utnyttingsformene, vil vi understreke at vi mener menneskehandelsbestemmelsene §§ 257 og 258 må revideres i sin helhet, jf. særmerknad fra Rudolph Christoffersen og Jon Petter Rui inntatt i NOU`ens vedlegg 1: «Behov for revisjon av straffeloven § 257 om menneskehandel».

Et av de viktigste virkemidlene for å bekjempe menneskehandel er et tydelig og dekkende straffebud som gir myndighetene mulighet til å straffefølge utnyttelse som anses som menneskehandel. En klar lov hjemmel er også viktig for hjelpeapparatet som skal kunne ivareta ofrene.

Etter Bufdirs vurdering dekker dagens lovbestemmelse ikke alle utnyttelsesformer som burde omfattes av menneskehandel. Flere former for utnyttelse, særlig når det gjelder barn, er ikke dekket i den uttømmende listen over utnyttelsesformene. Det vises spesielt til utnyttning av barn over internett gjennom direkte-sendte overgrep. I den forbindelse viser vi også til at EU tidligere i år vedtok et revidert direktiv om forebygging og bekjemping av menneskehandel. Direktivet inneholder flere nye former for utnyttelse som faller inn under definisjonen av menneskehandel, som tvangsekteskap, ulovlig adopsjon og surrogati. Flere av disse utnyttingsformene dekkes i dag av andre straffebud. Det er etter vår vurdering likevel behov for en helhetlig gjennomgang av straffebestemmelsene § 257 og § 258. Målet med en slik gjennomgang er å vurdere om ofrene får et sterkere vern, og om lovendringer kan gi andre positive effekter som vil være viktig i kampen mot menneskehandel.

I utredningens kapittel 12 (punkt 12.4.3.2) foreslår utvalget en utvidelse av i straffeprosessloven § 239. Den foreslåtte endringen medfører at tilrettelagt avhør også skal brukes i saker om tvangsekteskap og barneekteskap. Bufdir støtter forslaget og mener at plikten til å bruke tilrettelagte avhør også bør gjelde der det mistenkes at mindreårige er ofre for menneskehandel. Vi viser til utvalgets argumentasjon for deres anbefaling og mener at dette også gjør seg gjeldene i saker med mindreårige ofre for menneskehandel.

Til del IV Barn

Til kap. 20 Negativ sosial kontroll, foreldreansvar og barns rettigheter

Bufdir støtter utvalgets forslag om å innta at «kontrollerande» eller «nedverdiggande» atferd overfor barnet er forbudt, jf. forslag til endringer i barnelova § 30 tredje ledd siste punktum. Formålet med forslaget er å synliggjøre flere sider av psykisk vold og negativ sosial kontroll.

Utvalgets flertall mener det verken er behov for eller hensiktsmessig å innta begrepet negativ sosial kontroll eller andre endringer for å tydeliggjøre grensen for hva som er lovlig foreldrekontroll og negativ sosial kontroll i barnelova. De viser til at det ikke er mulig å trekke klare grenser for når foreldrenes sosiale kontroll overfor et barn er innenfor eller utenfor hva foreldre kan gjøre i kraft av foreldreansvaret. Videre mener flertallet at det å innta begrepet i barnelova med tilhørende definisjon, ikke vil bidra til å tydeliggjøre denne grensen. Etter utvalgets syn er det behov for andre virkemidler enn endringer av barnelova for å forebygge og bekjempe foreldrekontroll som faller utenfor rammene for foreldreansvaret. Vi er enig i utvalgets vurderinger og viser til deres begrunnelse for øvrig i kapittel 20.5.

Til kap. 22 Barnevernstjenestens undersøkelser og risikovurderinger

Bufdir støtter intensjonen med utvalgets forslag (alternativ I) om at det lovfestes en plikt for barnevernstjenesten til å foreta en risikovurdering (barnets sikkerhetssituasjon i forbindelse med en

undersøkelsessak) før foreldre involveres eller informeres om at det er iverksatt undersøkelse i en sak, eller gis innsyn i sakens dokumenter. En slik risikovurdering er imidlertid en av mange risikovurderinger barneverntjenesten må gjøre, og vi er usikre på hvorvidt det er hensiktsmessig å innta kravet i barnevernsloven § 2-2 (om barnevernstjenestens rett og plikt til å gjennomføre undersøkelser) og § 12-6 (om partenes rett til dokumentinnsyn og unntak fra innsyn for å beskytte barnet). Bufdir støtter imidlertid formålet med forslaget som er å sikre risikovurderinger på et tidlig stadium i en barnevernssak, og dermed sikre at barnet ikke utsettes for fare eller skade ved foreldreinvolvering.

Vi viser for øvrig til våre kommentarer om risikovurdering under kapittel 24.

Til kap. 23 Tiltak etter barnevernsloven

Foreslåtte endringer av barnevernsloven § 3-1

Utvalget har forslått å tilføye et nytt ledd i barnevernsloven § 3-1 som tydeliggjør at det skal legges vekt på om barnets rett til medvirkning og selvbestemmelse er alvorlig krenket i vurderingen av om barnet på grunn av sin omsorgssituasjon eller atferd har et særlig behov for hjelp.

Bufdir støtter intensjonen bak forslaget om å styrke beskyttelsen av barn som ikke får ivaretatt sin medvirkning- og selvbestemmelsesrett i egen familie, men stiller spørsmål ved behovet for alvorlighetskravet som foreslås inntatt. Vi viser i den forbindelse til at det grunnleggende vilkåret for å iverksette hjelpetiltak etter § 3-1 at situasjonen medfører at barnet «har et særlig behov for hjelp».

Videre støtter Bufdir utvalgets forslag om å tydeliggjøre at mangler ved omsorgen barnet får omhandler både fysisk og psykisk omsorg, og viser til flertallets forslag til endring av barnevernsloven § 3-1.

Bufdir deler videre synet til utvalgets flertall om at begrepet negativ sosial kontroll ikke tas inn i barnevernsloven § 3-1. Bufdir ønsker likevel å understreke viktigheten av at hjelpeapparatet er i stand til å identifisere negativ sosial kontroll. Ulike krenkelser av barnets rett til medvirkning og selvbestemmelse kan være indikatorer på, eller uttrykk for, negativ sosial kontroll. Barnevernstjenesten må derfor være i stand til å differensiere mellom saker der kontrollen skyldes foreldrenes engstelse eller psykiske helse, og saker der kontrollen brukes som et verktøy for å sikre at barnet lever etter familiens æreskodeks eller levesett. Et ensidig fokus på å styrke barnets rett til medvirkning og selvbestemmelse kan, i verste fall, føre til økt konflikt i familier der æreskodekser har sterk innflytelse. For at barnevernstjenesten skal kunne tilby målrettede tiltak som både avhjelper pågående konflikter og forebygger fremtidige utfordringer, er det avgjørende å forstå de bakenforliggende og utløsende årsakene til familiens motivasjon for å kontrollere barnet. Dette krever god kunnskap om fenomenet negativ sosial kontroll, jf. våre kommentarer om kompetanse innledningsvis.

Foreslåtte endringer av barnevernsloven § 5-1

Bufdir støtter flertallets forslag til endring av barnevernsloven § 5-1 a og c, hvor det tydeliggjøres at psykisk omsorg er omfattet av bestemmelsene.

Videre støtter Bufdir utvalgets anbefaling om å tilføye i barnevernsloven § 5-1 bokstav a at det skal legges vekt på om barnets rett til medvirkning og selvbestemmelse er alvorlig krenket i vurderingen av om det er alvorlige mangler ved den omsorgen barnet får.

Vi støtter også flertallets syn om at begrepet negativ sosial kontroll ikke skal tas inn i barnevernsloven § 5-1. Vi viser i den forbindelse spesielt til at et vedtak om omsorgsovertakelse er svært inngripende og krever klar lovhjemmel, jf. legalitetsprinsippet. Videre viser vi til at dagens bestemmelse ikke er utformet slik at forskjellige typer omsorgssvikt er løftet frem. Vi mener det lovteknisk er en fordel at dette videreføres, slik

at en unngår å løfte frem enkelte former for omsorgssvikt, men har en generell utforming. Bufdir viser også til flertallets argumentasjon.

Til kap. 24 Andre anbefalinger - ettervern, risikovurderinger mv.

Ettervernstiltak for risikoutsatte unge over 18 år

Bufdir støtter utvalgets forslag om at det utredes nærmere om unge personer over 18 år som har vært utsatt for skadelig omsorg under oppveksten, men som tidligere har blitt avskåret fra å motta hjelp etter barnevernsloven, på visse vilkår bør gis adgang til hjelpetiltak etter barnevernsloven. Vi viser til utvalgets vurderinger under punkt 24.1.3.

Bufdir ved våre representanter fra Kompetanseteamet erfarer en rekke saker hvor unge har behov for ettervern, men ikke er i posisjon til å få det innvilget på grunn av langvarig opphold i utlandet mot sin vilje. Vi stiller oss derfor positive til en utredning om mulig utvidelse av adgangen til ettervernstiltak.

Lovfestet plikt til å foreta risikovurderinger på alle stadier av en barnevernssak

Bufdir deler utvalgets ambisjon om å sikre gode risikovurderinger av barns sikkerhetssituasjon på forskjellige stadier av en barnevernssak, se kapittel 24.2. Vi er imidlertid usikre på om det er hensiktsmessig med en lovregulering hvor risikoer for æresrelaterte konflinkter løftes særlig frem. Det bør vurderes hvorvidt andre virkemidler kan støtte opp under tjenestenes vurderinger på dette området.

Bufdir er enig i at sikkerhetsarbeid og beskyttelsestiltak er særlig viktig i saker der barnet er utsatt for, eller står i fare for å bli utsatt for, æresrelatert vold, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap, å bli etterlatt i utlandet, menneskehandel og/eller bortføring. Risikovurderinger og trusselvurderinger i slike saker kan være svært krevende og omfattende, med mange potensielle trusselutøvere spredt over store geografiske områder i Norge, og med forgreininger til utlandet. Per i dag finnes ingen enhetlige rutiner eller en egen veileder for barnevernstjenestens sikkerhetsarbeid. Temaet omtales imidlertid i flere ulike normerende produkter, som for eksempel veilederen «Negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold - en veileder til barnevernstjenesten»¹. Bufdir jobber også med å utvikle en veileder for barnevernstjenestens risikovurdering og oppfølging av trusselutsatte barn.²

Bufdir understreker behovet for å klargjøre hva som ligger til en trusselvurdering og hva som inngår i en risikovurdering. I rapporten: Adressesperre (kode 6 og 7)³, fremkommer det at det er usikkerhet knyttet til begrepene: «Et grunnleggende problem politidistriktene trekker frem, er en forvirring om begreper. En trusselkoordinator beskriver det slik: «Det er en utfordring i dette faget. Trusselvurdering og risikovurdering blandes. Man er faktisk ikke internt i politiet enige om hva en risikovurdering er, og hva en trusselvurdering er.» Begrepene «trusselvurderinger» og «risikovurderinger» blandes både innen praksisfeltet og i forskningen (Larsson et al., 2022). Dette gjelder dermed også innenfor arbeidet med trusselutsatte personer og i arbeidet med adressesperretiltaket.»

Bufdir anbefaler at det utredes nærmere hva som skal inngå i barnevernstjenestens sikkerhetsarbeid, inkludert forskjellen mellom trusselvurdering og risikovurdering. Etter Buddir sin vurdering bør det for eksempel vurderes å lovfaste krav til både skriftlige trussel- og risikovurderinger i barnevernsloven. Det er grunn til å se nærmere for regulering av ansvarsforholdet mellom politiet og barnevernstjenesten ved utarbeidelse av en tussel- og riskovurdering. En slik vurdering må ta inn over seg kompleksiteten i disse

¹ [“Negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold - en veileder til barnevernstjenesten”](#)

² Planen er å ferdigstille veilederen første halvdel av 2025.

³ NOVA rapport 7/2024. Adressesperre (kode 6 og 7) En evaluering av beskyttelsestiltaket adressesperre i saker om vold i nære relasjoner

vurderingene, og at politiet har en særlig kompetanse på denne type vurderinger. Det vil være nærliggende å sørge for en lovregulering av politiets ansvar for å bistå med sin spesialiserte kompetanse. Det kan også vurderes hvorvidt hovedansvaret for en slik vurdering bør legges til politiet.

Til kap. 24.3 Momentliste for barnets beste vurdering i barnevernsloven

Utvalget mener det er behov for å tydeliggjøre hvilke momenter som inngår i vurderingen av barnets beste i barnevernsloven.

Bufdir mener at en slik momentliste ikke nødvendigvis bør innlemmes i lovteksten, men heller bør klargjøres i andre virkemidler, som for eksempel rundskriv.

Til del V Utenlandsopphold

Til kap. 26 Barns medvirknings- og selvbestemmelsesrett i saker om utenlandsopphold

Bufdir deler utvalgets syn om at det foreligger et behov for en utredning som kan se helhetlig på barns rett til å klage til ulike instanser i norsk offentlig forvaltning. En utredning vil kunne identifisere både rettslige og faktiske hindre, og vurdere hvordan barns klagerett kan styrkes, slik at barns rettigheter i større grad også blir oppfylt i praksis. Problemstillingen om barn som risikerer å bli sendt til utlandet mot sin vilje bør inngå i en slik utredning.

Bufdir viser til at FNs barnekomite har kritisert Norge to ganger for å ikke ha tilgjengelige og effektive klagemekanismer for barn. Bufdir støtter derfor forslagene fra utvalget om at barns prosessuelle rettigheter i tillegg til barns klagemuligheter bør utredes nærmere.

Til kap. 27 Tiltak for å hindre ufrivillige og skadelige utenlandsopphold

Før vi kommenterer utvalgets konkrete lovforslag om utreiseforbud, vil vi å uttrykke støtte til tydeliggjøringen av begrepsbruken knyttet til ufrivillig og skadelig utenlandsopphold, slik det drøftes under kapittel 3.8. Dette er et tema Bufdir har vært opptatt av og som vi har løftet til utvalget. Presiseringen av innholdet i de forskjellige begrepene er viktig, da ikke alle ufrivillige utenlandsopphold er skadelige og/eller ulovlige. En klar begrepsbruk er avgjørende for at aktørene skal kunne identifisere når et utenlandsopphold krever myndighetenes inngripen.

Bufdir støtter flertallets forslag om at det innføres en hjemmel i barnevernsloven for at Barneverns- og helsenemnda kan ilegge utreiseforbud for barn som står i fare for å bli utsatt for et skadelig utenlandsopphold, jf. utvalgets forslag til ny § 5-12. I tillegg foreslår flertallet en ny akutt hjemmel § 4-6 i barnevernsloven som gir barnevernstjenesten og påtalemyndigheten hjemmel til akuttvedtak om utreiseforbudet.

Vi deler utvalgets syn om at barnevernstjenesten i dag mangler et godt virkemiddel for å hindre utreise når et barn står i fare for å bli sendt på skadelig utenlandsopphold. Etter gjeldende rett er akuttvedtak et av få tiltak barnevernstjenesten har for å forhindre utreise. Vi vurderer at et utreiseforbud vil være et mildere inngrep enn et akuttvedtak.

Et utreiseforbud kan være et godt og formålstjenlig virkemiddel for barnevernsmyndigheten for å hindre skadelig utenlandsopphold. Et slik vedtak vil kunne ha sterk symboleffekt, samt fungere som et forebyggende tiltak. Vedtaket vil kunne ilegges uavhengig av statsborgerskap.

Etter forslaget skal utreiseforbudet kunne ilegges der barnet risikerer ett eller flere av følgende tilfeller i utlandet:

1. å bli utsatt for forhold som medfører alvorlig fare for liv og helse,
2. å bli utsatt for forhold som nevnt i barnevernsloven § 5-1 bokstav a til d (alvorlig omsorgssvikt) eller
3. foreldre eller andre omsorgspersoner vil frata barnet mulighet til grunnleggende utdanning.

Bufdir støtter, som nevnt, flertallets syn om å innføre en hjemmel for utreiseforbud. For å unngå at en slik bestemmelse får en diskriminerende effekt, er det avgjørende at håndhevingen av regelverket bygger på konkrete holdepunkter om at det foreligger «nærliggende fare» for de forhold som listes opp i bestemmelsen, og ikke generelle antakelser om forholdene i det aktuelle landet.

Vi støtter imidlertid ikke at risiko for å bli fratatt mulighet til grunnleggende utdanning skal være et vilkår for å illegge utreiseforbud. I den sammenheng viser Bufdir til mindretallets vurderinger. Det er uklart hva som menes med «grunnleggende utdanning». Utdanningssystemer i ulike land er som regel stabile og følger faste strukturer. Dette kan medføre at familier hindres i å flytte tilbake til land som mangler tilfredsstillende utdanningssystemer, til tross for familiens ønsker og tilknytning til landet. Det er også verdt å merke seg at Sverige ikke har et tilsvarende vilkår i sitt lovforslag om å utvide adgangen til utreiseforbud, se punkt 27.3.2.

Bufdir vil også understreke at dersom vilkårene for å iverksette et utreiseforbud er de samme som for akuttvedtak, er vi bekymret for at rettssikkerheten til utsatte barn kan svekkes. Dette kan oppstå dersom barnevernstjenesten blir forpliktet til å fatte et utreiseforbud i stedet for et akuttvedtak, i tråd med prinsippet om minste inngrep. Et utreiseforbud gir ikke samme sikkerhet som et akuttvedtak når det gjelder å forhindre at barnet tas med ut av Norge. Derfor må barnevernstjenesten gjøre en grundig risikovurdering for å vurdere om et utreiseforbud er tilstrekkelig for å avverge et potensielt skadelig utenlandsopphold.

For at utreiseforbud skal kunne hindre utreise er det avgjørende at utreiseforbudet kan registreres i SIS-systemet (Schengen Information System), slik at barnet kan bli stoppet før barnet forlater Schengen-området. Etter forordning (EU) 2018/1862 (politisamarbeidsforordningen) artikkel 32 kan det registreres opplysninger om nærmere bestemte sårbare personer. En av de sårbare gruppene som nevnes i artikkel 32 (i) er barn som kan bli utsatt for kjønnsbasert vold. Bufdir ønsker å påpeke viktigheten av å benytte en definisjon som anerkjenner at kjønnsbasert vold kan ramme personer av alle kjønn, ikke bare kvinner. Bufdirs representanter i Kompetanseteamet har erfart flere saker hvor unge gutter, samt transpersoner og/eller ikke-binære, på grunn av sin seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, står i fare for represalier. Dette kan inkludere ufrivillige utenlandsopphold med risiko for å bli sendt til konverteringsleirer eller tilsvarende tiltak for å endre, undertrykke eller fortrenge hens identitet eller uttrykk, da deres identitet eller uttrykk ikke er i samsvar med foreldrenes forventninger. Det er derfor viktig at det legges en kjønnsnøytral definisjon til grunn når det gjelder kjønnsbasert vold, slik at eventuelle utreiseforbud for denne gruppen også kan registreres i SIS-systemet.

Bufdir støtter også at brudd på utreiseforbudet skal kunne straffes etter straffeloven, se foreslåtte endringer i straffeloven § 261 første ledd.

Til kap. 29 Dekning av reiseutgifter (refusjonsordning)

Bufdir deler utvalgets syn om at det er behov for å klargjøre rammene for refusjonsordningen. Dette er et tema Bufdir har løftet i møter med utvalget. Bufdir støtter utvalgets forslag om å lov- og forskriftsfeste ordningen, og mener det er sentralt. I den grad ordningen skal kunne dekke reiseutgifter til barn uten samtykke fra foreldre med foreldreansvar må det strenge vilkår på plass, regulert i lov. Det må være høy terskel for at norske myndigheter skal kunne dekke slike utgifter og med det legge til rette for reise fra utenlandet uten foreldrenes samtykke og uten domstolsbehandling i utlandet. En slik ordning må i så fall utredes grundig.

Til kap. 31 Barnevernets rolle i saker om barn på ufrivillig eller skadelig utenlandsopphold

Utvalget har under kapitel 31 blant annet kommet med flere forslag til tiltak som vil bidra til å forlenge perioden hvor barnets vanlige bosted anses å være i Norge, som tolkning av begrepet «vanlig bosted» i Haagkonvensjonen 1996, inkorporert blant annet i barnevernsloven, og at Norge bør ta initiativ til internasjonalt samarbeid for å regulere dette nærmere. Bufdir støtter ikke disse forslagene, se nærmere begrunnelse for det under, og vi er før øvrig usikre på hvilken effekt de foreslåtte endringene eventuelt vil ha med tanke på å styrke barnets rettssikkerhet ved ufrivillig og skadelig utenlandsopphold. Vår redegjørelse for dette følger under.

Bakgrunnen for utvalgets forslag om å forlenge perioden hvor barnets vanlige bosted anses å være i Norge, er at barnevernstjenesten etter gjeldende rett ikke har jurisdiksjon til å bistå barnet dersom barnet har forlatt landet, og barnets vanlige bosted ikke lenger regnes å være i Norge.

Så lenge barnets vanlige bosted anses å være i Norge, vil barnevernstjenesten kunne iverksette hjelpetiltak og treffe langvarig beskyttelsestiltak, slik som omsorgsovertakelse eller plassering på barnevernsinstitusjon, jf. barnevernsloven. § 1-2 tredje ledd. Dette gjelder uavhengig av hvilket land barnet oppholder seg. For at et vedtak som fattes etter at barnet har forlatt Norge, skal sikre barnet forsvarlig omsorg og ha reell betydning, er samarbeid mellom Norge og oppholdslandet avgjørende.

Slikt samarbeidet er regulert gjennom Haagkonvensjonene av 1996 og 1980. Dersom oppholdslandet har ratifisert Haagkonvensjonen av 1996, kan norske myndigheter be om at vedtaket fullbyrdes, slik at barnet kan returneres til Norge. Dersom oppholdslandet er tilsluttet Haagkonvensjonen av 1980, kan en tilbakeholdelse etter at et langvarig beskyttelsestiltak er fattet kunne bli ansett som en ulovlig tilbakeholdelse og en retur av barnet vil kunne søkes gjennom Haagkonvensjonen 1980. I land uten samarbeidsavtale vil muligheten for fullbyrdelse av slike vedtak imidlertid kunne ha begrenset effekt/verdi. I slike saker beror det på det enkelte lands interne rett hvorvidt en fullbyrdelse av et norsk vedtak eller dom er mulig.

Bufdir, i vår rolle som sentralmyndighet, har erfart at barn som etterlates ufrivillig ofte befinner seg i land som ikke har ratifisert Haagkonvensjonene 1996 eller 1980. Dette er en viktig faktor i vurderingen av om en forlengelse av perioden barnets vanlige bosted anses å være i Norge, faktisk vil styrke barnets rettssikkerhet. Etter vår oppfatning er det ikke mangel på jurisdiksjon til å fatte langvarig beskyttelsestiltak som begrenser norske myndigheters mulighet til å bistå barn ved ufrivillig utenlandsopphold. Utfordringen ligger i at det ofte er vanskelig, eller umulig, å få fullbyrdet tiltakene i landet barnet befinner seg i fordi landene som oftest ikke har ratifisert Haagkonvensjonen 1996. I tillegg viser erfaringen, uavhengig av oppholdsland, at det ofte ikke er aktuelt å fatte slike tiltak etter at barnet har reist, fordi barnevernstjenesten har for lite informasjon til å opplyse sakene godt nok.

Når et barn er utsatt for et ufrivillig eller skadelig utenlandsopphold i et land tilsluttet Haagkonvensjonen av 1996, ser vi utfordringer som ikke skyldes manglende jurisdiksjon til å fatte langvarige beskyttelsestiltak som omsorgsovertakelse og plassering på institusjon. I slike saker, der barnet har sitt vanlige bosted i Norge, men befinner seg i utlandet og hvor omsorgen er utilstrekkelig, er det etter vår erfaring barnevernslovens begrensning i muligheten til å fatte akuttvedtak som skaper utfordringer. Dette er en problemstilling Bufdir har jobbet med og vi viser i den forbindelse til omtale av dette i punkt 31.4. Barnevernsloven tillater kun akuttvedtak når barnet oppholder seg i Norge, noe som i enkelte saker gjør det vanskelig å yte nødvendig hjelp til barnet og å få til et godt samarbeid med utenlandske myndigheter. Dette er en begrensning som følger av det norske lovverket, og ikke av Haagkonvensjonen 1996.

I saker om ufrivillig og skadelig utenlandsopphold vil en mulighet til å fatte midlertidige vedtak av kort varighet, der barnet oppholder seg i utlandet, særlig være aktuelt i situasjoner hvor et barn som har vanlig

bosted i Norge, befinner seg midlertidig i et transittland som er tilsluttet Haagkonvensjonen 1996, på vei til et land som ikke er tilsluttet konvensjonen.

Det er imidlertid også betenkeligheter knyttet til å utvide muligheten til å fatte slike vedtak for barn som ikke oppholder seg i Norge, som må vurderes grundig. Bufdir anbefaler at muligheten utredes, ikke bare i lys av et ønske om bedre verktøy i saker om ufrivillig og skadelig utenlandsopphold, men for alle tilfeller der barn med vanlig bosted i Norge befinner seg i utlandet og har behov for beskyttelse og rask retur til Norge gjennom et samarbeid med oppholdslandet.

Endring av praktisering av bostedsbegrepet, punkt 31.5.2

Legge større vekt på barnets medvirkningsrett i vurderingen av «vanlig bosted»

Bufdir støtter ikke utvalget anbefaling om å endre praktiseringen av bostedsbegrepet, slik at det skal legges større vekt på barnets medvirkning i vurderingen av «vanlig bosted». Bufdir mener en slik endring både vil kunne være i strid med våre konvensjonsforpliktelser og skade mulighetene for et godt internasjonalt samarbeid på barnebeskyttelsesfeltet. Endring vil mest sannsynlig heller ikke ha ønsket effekt.

Som utvalget påpeker, er ikke begrepet «vanlig bosted» (habitual residence) definert i Haagkonvensjonen 1996, eller i andre internasjonale konvensjoner som bruker begrepet. Dette var et bevisst valg ved utformingen av konvensjonen. Det er opp til den kompetente myndighet i hver enkelt sak å vurdere hvor barnets vanlige bosted er, ut fra de faktiske forhold i saken, men jurisdiksjonsvurderingen skal, som utvalget også peker på, avgjøres på objektivt grunnlag. Videre viser vil til at det i «Practical Handbook on the Operation of the 1996 Hague Child Protection Convention», utgitt av Haagkonferansen for internasjonal privatrett, blir presisert at begrepet «vanlig bosted» er et selvstendig begrep og skal tolkes i lys av konvensjonens formål “rather than under domestic law constraints”.

Dialog om tolkning av «vanlig bosted» foregår i internasjonale fora, og det er en generell enighet mellom landene tilsluttet konvensjonen om de viktigste momentene i bostedsvurderingene. Dersom Norge skulle tilegne seg en egen praksis der barnets medvirkningsrett får betydelig vekt vil dette kunne medføre uforutsigbarhet og skape vanskelige samarbeidsklima - som er helt avgjørende for å finne løsninger i disse, og alle andre saker hvor barn med tilknytning til flere land har behov for beskyttelse. Et hovedformål med konvensjonen er å sikre godt samarbeid mellom medlemsstatene for å beskytte barn på tvers av landegrenser. For at samarbeidet skal fungere, er det viktig at medlemslandene har tillit til hverandres systemer, at medlemsstatene oppfyller sine forpliktelser i henhold til konvensjonen og at de kontraherende partene til konvensjonen tilstreber så lik tolkning og anvendelse av konvensjonen som mulig.

Begrepet vanlig bosted er avgjørende for hvilken stat som har jurisdiksjon til å fatte ulike tiltak. Dersom kompetente myndigheter i Norge hadde basert sin avgjørelse om jurisdiksjon ved å legge stor vekt på barnets medbestemmelse for så å fatte langvarige beskyttelsestiltak, kunne oppholdslandet ha nektet å anerkjenne og fullbyrde tiltaket fordi de ville vurdert at Norge ikke hadde jurisdiksjon. Dette fordi vedtak kan nektes anerkjent og fullbyrdet dersom det vurderes at myndigheten som fattet vedtaket ikke hadde jurisdiksjon til å fatte tiltaket etter konvensjonens artikkel 5, jf. artikkel 23 nr. 2 a og 26 nr. 2. Utvalget uttaler i denne forbindelse at myndighetene i en konvensjonsstat ikke kan utfordre faktagrunnlaget som en annen konvensjonsstat har basert sin jurisdiksjonsvurderingen på, jf. artikkel 25 i konvensjonen. Etter vår oppfatning innebærer verken artikkel 25 eller artikkel 27 at vurderingen av om faktiske forhold tilsier at barnet har sitt vanlig bosted i en stat, ikke kan utfordres.

Når det gjelder vektlegging av hvorvidt et opphold i utlandet er ufrivillig ved tolkningen av begrepet vanlig bosted, viser vi til kjennelse fra Gulating lagmannsrett fra 07.10.24, LG-2024-114343. Saken gjaldt en foreldretvist om fast bosted og foreldreansvar etter barnelova, der retten vurderte om den hadde jurisdiksjon til å behandle saken, jf. barnelova § 82 første ledd. I denne saken hadde barnet først oppholdt seg i Norge og deretter i Irak i fire år. Barnets mor anførte at hun og barnet hadde blitt etterlatt i Irak etter et

ferieopphold der og at hennes daværende ektefelle hadde fratatt både mor og barns reisedokumenter. Videre anførte mor at hennes hensikt hadde vært å returnere til Norge så raskt som mulig, men at det ikke lot seg gjøre da hun var fratatt reisedokumentene. Retten vurderer i saken om barnet hadde vanlig bosted i Norge. Retten uttaler at barnets vanlige bosted skal fastsettes etter en vurdering av den faktiske situasjonen. Videre uttaler lagmannsretten: *«Lagmannsretten finner det ikke avgjørende at mors intensjon har vært å returnere til Norge, eller at mor oppholder seg ufrivillig i Irak og fremdeles ønsker å returnere. Det avgjørende er at barnet rent faktisk har oppholdt seg i Irak de siste fire årene.»* Saken ble deretter avvist grunnet manglende jurisdiksjon.

Noe av bakgrunnen for regelen om at bostedsstaten har jurisdiksjon, er tanken om at denne staten, på grunn av barnets tilknytning, er best egnet til å vurdere barnets beste, høre barnet og beskytte barnets interesser. Et hovedformål med konvensjonen og denne bestemmelsen er å tildele jurisdiksjonen til én konvensjonsstat for å fatte beskyttelsestiltak for barnet, og dermed unngå konkurrerende jurisdiksjon. Dette sikrer at to stater ikke fatter motstridene tiltak, og forhindrer at foreldre “shopper” jurisdiksjoner. Disse hensynene gjelder uavhengig av om barnets medvirkningsrett er blitt krenket av foreldrene. En utvidet tolkning av bostedsbegrepet fra norsk side i slike saker kan både stride mot prinsippet om hvilken stat som er best egnet til å beskytte barnet, og være i direkte i konflikt med formålet om å unngå konkurrerende jurisdiksjon.

Utvalget mener at for saker som ikke er omfattet av konvensjonssamarbeid er det uproblematisk å tillegge barnets medvirkningsrett større vekt i saker om ufrivillig utenlandsopphold uten en forelder med foreldreansvar. Det er riktig at jurisdiksjonsbestemmelsene i Haagkonvensjonen 1996 kun er bindende mellom de kontraherende statene. Ved inkorporeringen i norsk lov valgte lovgiver imidlertid at barnevernslovens regler om lovens virkeområde i § 1-2 skulle være universelle, slik at jurisdiksjonsreglene er like, uavhengig av om saken gjelder et barn som har tilknytning til en stat som er med på konvensjonssamarbeidet eller ikke.

Vi vil i den forbindelse videre påpeke problemene med å få anerkjent og fullbyrdet et vedtak i en stat vi ikke har et samarbeid med også vil gjøre seg gjeldende i slike tilfeller, slik at en slik løsning trolig vil ha lite ønsket effekt. Vi ser også med stor fordel at vurderingen om «vanlig bosted» er universell av pedagogiske årsaker uavhengig av om landet har ratifisert Haagkonvensjonen eller ei.

Barn og unge som blir holdt tilbake i utlandet mot sin vilje uten en forelder med foreldreansvar behandles på samme måte som i saker om ulovlig barnebortføring.

Selv om Bufdir anerkjenner at barn kan oppleve en situasjon i utlandet som vanskelig, kan vi ikke støtte utvalgets anbefaling om å endre praktiseringen av bostedsbegrepet, slik at barn og unge som holdes tilbake i utlandet mot sin vilje uten en forelder med foreldreansvar behandles på samme måte som i saker om ulovlig barnebortføring.

Haagkonvensjonen av 1996 artikkel 7 gir unntak fra hovedregelen om jurisdiksjon, og medfører at jurisdiksjonen etter en ulovlig bortføring ikke endres fra et land til et annet når barnet får vanlig bosted i landet det er bortført til, med mindre visse vilkår er oppfylt. Hensynet bak denne regelen er at dersom et barn ulovlig tas med ut av et land eller ulovlig tilbakeholdes skal ikke dette kunne medføre at barnets jurisdiksjon endres – en forelder skal ikke kunne ta med barnet til et annet land i strid med foreldreansvaret til en annen forelder, person eller myndighet og bringe inn en sak om beskyttelsestiltak for barnet for retten der.

Når en bortføring er ulovlig, er regulert i bestemmelsen, som blant annet henviser til at bortføringen eller tilbakeholdelsen av barnet må være i strid med en annens foreldreansvar etter reglene i barnets bostedsstat. Bestemmelsen samsvarer med reglene i Haagkonvensjonen av 1980 om de sivile sider ved internasjonal barnebortføring om når en bortføring er ulovlig.

At et barn oppholder seg i utlandet mot barnets vilje og uten en av foreldrene med foreldreansvar, er ikke ulovlig etter konvensjonen eller i strid med en annens foreldreansvar, men et brudd medvirkningskravet etter barnelova. Etter vår oppfatning kan disse situasjonene ikke sammenlignes med barne bortførings sakene og de samme hensynene gjør seg ikke gjeldene.

Utvidelse av barnevernslovens stedlige virkeområde, punkt 31.5.3

Bufdir støtter utvalgets forslag om at barnevernslovens virkeområde utvides, slik at barnevernstjenesten får kompetanse og plikt til å tilby frivillig hjelpetiltak når foreldrene oppholder seg i Norge, selv om barnet oppholder seg i et annet land og ikke lenger har vanlig bosted her, se forslag til endringer i lovens § 1-2 under punkt 31.5.3.

Norske myndigheter har svært begrensede muligheter til å gripe inn når barn oppholder seg i utlandet mot sin vilje. Erfaringer viser at barn som returneres etter opphold i utlandet, ofte kommer tilbake med hjelp fra foreldrene. Det er derfor avgjørende at hjelpeapparatet får mulighet til å arbeide med holdningsendringer hos foreldrene, slik at de kan bidra til barnets hjemreise. Vi kan ikke se at en slik endring vil være problematisk i og med at den kun vil gjelde frivillige hjelpetiltak.

Den foreslåtte utvidelsen av barnevernslovens stedlige virkeområde vil derfor være nyttig og ha reell betydning, uavhengig av hvilket land barnet oppholder seg i, samt uavhengig av om Norge har et konvensjonssamarbeid med det aktuelle landet.

Henvising til Haagkonvensjonen 1996 i barnevernsloven, punkt 31.5.4

Bufdir er skeptiske til utvalgets forslag til at mulighet for overføring av jurisdiksjon tas inn i barnevernsloven § 1-2.

Bufdir, i vår rolle som sentralmyndighet, erfarer at tjenesteapparatet har begrenset kunnskap om mulighetene Haagkonvensjonen 1996 tilbyr. Bufdir er generelt positive til å tydeliggjøre konvensjonens virkemidler i lovverket, noe vi også har spilt inn i høring til ny barnelov. For å sikre en helhetlig lovgiving, mener vi imidlertid at valget av hva som tydeliggjøres, samt hvordan det skal gjøres, må baseres på en vurdering av alle muligheter og tiltak som reguleres av Haagkonvensjonen. En slik vurdering kan ikke tas kun ut fra en vurdering av hva som ville være mest hensiktsmessig i saker om ufrivillige eller skadelig utenlandsopphold.

Dersom lovgiver velge å referere til Haagkonvensjonen artikkel 8 og 9 i barnevernsloven § 1-2 slik som foreslått, mener vi bestemmelsen om barnevernslovens virkeområde vil bli overbelastet og lite tilgjengelig. Videre vil lovverket i sin helhet fremstå fragmentert og ubalansert ved at konvensjonens andre viktige verktøy ikke nevnes i verken barnevernsloven, barnelova eller annen særlovgivning. Disse verktøyene inkluderer muligheten for å innhente opplysninger fra utenlandske myndigheter og plikten til å sende bekymringsmelding for barn som oppholder seg i utlandet, som vi som sentralmyndighet for Haagkonvensjonen 1996 erfarer er de desidert mest brukte mekanismene i konvensjonen.

Utvalget foreslår videre i utkast til ny § 1-2 å innta følgende i sjettede ledd om overføring av jurisdiksjon: *“Aksepterer anmodningen av staten der barnet har vanlig bosted, kan norske myndigheter treffe de beskyttelsestiltak som følger av tredje ledd”.*

Bufdir anbefaler varsomhet med at en slik tolkning av regelverket lovfestes uten en grundig vurdering av de faktiske konsekvenser av en slik bestemmelse for alle typetilfeller. Barnevernsloven § 1-2 tredje ledd fastslår at norske myndigheter kun har jurisdiksjon til å fatte langvarige beskyttelsestiltak når et barn har vanlig bosted i Norge, men oppholder seg i utlandet. Vi kan ikke se at lovgiver i forarbeidene til bestemmelsen har gitt uttrykk for et ønske om at dette skal gjelde der Norge har full jurisdiksjon, men barnet har vanlig bosted

i utlandet, som vil være tilfellet etter en jurisdiksjonsoverføring til Norge. En slik begrensning for norske myndigheter til å fatte tiltak etter en jurisdiksjonsoverføring vil gjelde for alle saker innenfor barnevernslovens område hvor Norge får overført jurisdiksjon. Bufdir har som sentralmyndighet sett flere eksempler hvor en slik regel vil føre til utfordringer med å få til gode løsninger for det enkelte barn etter en jurisdiksjonsoverføring. Bufdir anbefaler derfor at konsekvensene av en slik regel utredes og vurderes grundig før den innføres.

Andre forslag til endringer i barnevernsloven

Utvalget har under punkt 31.5.6 foreslått å endre barnevernsloven § 5-2, slik at fristen for å iverksette et vedtak om omsorgsovertakelse overfor barn som oppholder seg i en stat som ikke er omfattet av konvensjonssamarbeid settes til seks måneder. Hensynet bak forslaget er å gi barnevernstjenesten noe mer tid i slike saker fordi det kan være særlig utfordrende å få gjennomført tiltaket i henhold til seks ukers fristen.

Bufdir er ikke negative til forslaget. Vi vil imidlertid påpeke at det i forarbeidene til lov om Haagkonvensjonen av 1996 og samtykke til ratifisering av konvensjonen, Prop. 102 LS (2014-2015) punkt 9.2.4, er uttalt fra departementet at det at barnet oppholder seg i utlandet vil kunne være "særlige grunner" som kan gi grunnlag for utvidet frist etter § 5-2 første ledd siste punktum. Dette kan være tilstrekkelig for å ivareta muligheten for å følge opp vedtaket der barnet befinner seg i utlandet, og samtidig sikre at lovverket ikke blir for fokusert på enkelte typetilfeller, men uten automatikk. Vi vil også påpeke at § 5-2 annet ledd, der fristen for iverksettelse av et vedtak om omsorgsovertakelse er ett år i tilfeller der barnet bortføres fra barnevernstjenesten etter at vedtaket er truffet, også vil favne tilfeller der et barn bortføres til en stat som ikke er med på verken Haagkonvensjonen av 1980 eller 1996. Utvalgets lovforslag vil derfor kun ramme de tilfeller hvor barnevernstjenesten fatter vedtak etter at barnet har forlatt Norge. Samtidig er vi positive til en aktivitetsplikt for barnevernstjenesten, for å sikre faktisk oppfølging så langt som mulig der vedtak fattes for barn som befinner seg i en stat utenfor konvensjonssamarbeidet.

Utvalget har videre foreslått under punkt 31.5.7 å endre ordlyden i barnevernsloven § 1-2, slik at det kommer frem at barnevernstjenesten har en rett og en plikt til å opprette undersøkelse uavhengig av barnets vanlige bosted og uavhengig av hvor barnet oppholder seg, se forslag til endringer i lovens § 1-2 nytt sjuende ledd. Utvalget viser til at det kreves en viss kunnskap om barnets faktiske situasjon for å kunne vurdere om et barn som befinner seg i utlandet fortsatt har vanlig bosted i Norge og videre at det krever en viss undersøkelse dersom en barneverntjeneste skulle vurdere å fremme en anmodning til utlandet om å få overført jurisdiksjon. Dette må, etter vår vurdering, også sees opp mot det foreslåtte forslag om å tilby foreldre som oppholder seg i Norge hjelpetiltak, uavhengig av barnet vanlig bosted. Vi støtter imidlertid ikke en så generell utforming av § 1-2 nytt sjuende ledd som det utvalget har foreslått. Slik lovteksten i forslaget nå er formulert vil norsk barneverntjeneste få både rett og plikt til å iverksette undersøkelse i saker der barnet det gjelder verken har vanlig bosted i Norge eller oppholder seg her. I en rekke saker vil det være klart at barnet har vanlig bosted i utlandet og det vil være klart at norske myndigheter ikke er rette myndigheter til å håndtere saken. Det vil etter Bufdirs syn være en uheldig regulering. Vi støtter ikke innføring av en slik plikt, men er positive til en slik rett til å starte undersøkelse, med da med en klar begrensning. Det bør fremgå av lovteksten at en slik rett til å opprette undersøkelse i saker der barnet verken oppholder seg i Norge eller har vanlig bosted her kun vil gjelde i saker der barnet tidligere har hatt vanlig bosted i Norge. For øvrig vil det av de øvrige bestemmelsene i § 1-2 fremgå at det er begrenset hva en slik undersøkelse kan føre til av tiltak.

Vi støtter utvalgets anbefalinger under punkt 31.5.9 om nærmere utredning av hjemreisepåbud eller en annen beslutning om at barnet skal returneres, se punkt 31.5.9 Utvalget anbefaler også at muligheten for flere tiltak i særlovgivningen undersøkes, blant annet stans i trygdeytelser i saker om barn som er ufrivillig etterlatt i utlandet. Bufdir støtter at disse tiltakene utredes nærmere.

Når det gjelder utvalgets forslag om at varslingsplikten etter Haagkonvensjonen 1996 artikkel 36 tydeliggjøres i barnevernsloven § 13-5, viser vi til vår kommentar under utredningens kapittel 36.

Til kap. 32 Midlertidig verge for barn ufrivillig etterlatt i utlandet

Under kapittel 32 punkt 32.4.2, vurderer utvalget hvorvidt det bør opprettes en ordning med midlertidig verge for barn som er ufrivillig etterlatt i utlandet, eller om det kan være en koordinerende enhet som har det overordnede ansvaret for saken. I den forbindelse anbefaler utvalget at det vurderes å utvide Kompetanseteamets mandat, slik at teamet får en koordinerende rolle i slike saker.

Bufdir anser det ikke som aktuelt at Kompetanseteamet får en koordinerende rolle i slike saker. Dersom det skal vurderes å utvide Kompetanseteamets mandat til å omfatte nye målgrupper, må det gjennomføres en grundig utredning med konsekvensvurderinger. Dette bør inkludere vurderinger av hvordan en slik utvidelse vil påvirke ansvarsforholdene mellom stat og kommune, teamets nåværende funksjon, fremtidige ressursbehov, organiseringen av teamet, samt eventuelle behov for lovhjemmel (behandlingsgrunnlag). Videre må det sees på ansvarsforhold mellom en eventuell slik rolle og andre som jobber med saker på tvers av landegrensene, herunder sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996.

Til del VI Avvergingsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt

Til kap. 36 Meldeplikt til barnevernstjenesten mv.

Bufdir støtter forslaget om å erstatte begrepet «daglig omsorg» med «fysisk og psykisk omsorg» i barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a.

Vi støtter også forslaget om å tilføye et ledd i bestemmelsen som understreker at det, i vurderingen av om det er grunn til å tro at barnet er eller risikerer å bli utsatt for alvorlig omsorgssvikt, skal legges vekt på om barnets rett til medvirkning og selvbestemmelse er alvorlig krenket, jf. punkt 36.5.3.

Videre støtter Bufdir utvalgets forslag om å innføre en meldeplikt i tilfeller hvor det er grunn til å tro at et barn risikerer å bli sendt til utlandet under forhold som utgjør alvorlig fare for barnets liv og helse, alvorlig omsorgssvikt, eller fare for at barnet vil bli fratatt muligheten til grunnleggende utdanning. Vi deler utvalgets oppfatning om at dette kun er en presisering av gjeldende rett og ikke en utvidelse av dagens meldeplikt, jf. punkt 36.5.5.

Bufdir støtter også utvalgets forslag om en lovendring som medfører at den som har meldeplikt til barnevernstjenesten, må gjøre en risikovurdering i forkant av at foreldrene informeres om at bekymringsmeldingen er sendt, eventuelt la politiet eller barnevernstjenesten vurdere når og hvordan foreldrene bør involveres. Vi viser til utvalgets redegjørelse under punkt 36.5.6.

Videre stiller vi oss bak forslaget om at varslingsplikten etter Haagkonvensjonen 1996 artikkel 36 tydeliggjøres i barnevernsloven, se punkt 36.5.7.

Artikkel 36 er en av få plikter i konvensjonen, og den er ikke gjenspeilet i barnevernsloven eller i lov om Haagkonvensjonen 1996. Etter konvensjonens artikkel 36 plikter «kompetente myndigheter», å varsle landet hvor barnet oppholder seg ved alvorlig fare. Kompetente myndigheter etter bestemmelsen er de myndigheter som i henhold til norsk rett har kompetanse til å treffe eller vurdere å treffe beskyttelsestiltak for barnet. Barnevernstjenesten vil være en slik myndighet. Plikten gjelder uavhengig av hvilket land barnet befinner seg i, om landet har tiltrådt konvensjonen, og uavhengig av barnets statsborgerskap. Det er snevre unntak fra denne plikten i konvensjonen, som følger av artikkel 37. Det skal ikke gis opplysninger til

et annet land dersom det kan antas å sette barnets person i fare, eller utgjøre en alvorlig trussel mot friheten eller livet til et medlem av barnets familie. Det skal dermed mye til for at en stat er fritatt fra plikten til å melde fra om alvorlig fare.

For å gjøre varslingsplikten bedre kjent blant barnevernstjenestene støtter vi at det inntas en bestemmelse om dette i barnevernsloven. Vi anbefaler imidlertid at lovbestemmelsen utformes slik at konvensjonens snevre unntak fra varslingsplikten fremgår, og at henvisningen til forsvarlighet og barnets beste i utvalgets forslag til lovtekst strykes. Videre anbefaler vi at det gis føringer om at et slikt varsel skal sendes via den norske sentralmyndigheten. Anbefalingen om å innta varslingsplikten i barnevernsloven ble for øvrig også påpekt i vårt høringsvar til ny barnevernslov i 2019.

Med hilsen

Hege Nilssen
Hege Nilsen
direktør
direktør

Anders Henriksen
divisjonsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.